

Türk Anti-Semitizmi

RIFAT N. BALI

Türkiye'de mevcut düşünce akımlarından en az incelenmiş anti-semitizmdir. Bunun nedenlerinden bir tanesi milliyetçi bir refleksle hareket eden araştırmacı ve tarihçilerin Türkiye'nin gayrimüslimlere ve özellikle Yahudilere karşı bir hoşgörü ülkesi olduğunu ileri sürmeleridir. Bunun tarihsel referansları olarak gösterilen olaylar da Yahudiler ile ilgilidir. Referanslardan ilki 1492 yılında İspanya'dan kovulan Yahudilerin Osmanlı Devleti topraklarına göç edip yerleşmeleridir. İkincisi de 1933 yılında, Darülfünun'un İstanbul Üniversitesi'ne dönüşü esnasında Nazi Almanyası'ndaki ırkçı kanunlar nedeniyle görevlerine son verilmiş altmış civarında Yahudi asıllı Alman öğretim üyesinin Türkiye'ye gelip üniversitelerde ders vermelerine izin verilmiş olmasıdır. Bu örnekler verilirken dikkat edilen husus gösterilen hoşgörünün tarihsel kökeninin 1492 yılına kadar uzandığını ve gerek 1492 yılında, gerekse İkinci Dünya Savaşı yıllarında hem Osmanlı Devleti'nin, hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin Yahudilere karşı sergilediği tavrın sürekli bir hoşgörü atmosferi olduğunun vurgulanmasıdır. Bu iki referanstan Alman öğretim üyeleriyle ilgili olanına atıf yapıldığı zaman son derece muğlak bir üslup kullanıldığından Türkiye'nin sanki Nazi Al-

manyası'dan kaçan tüm Yahudi mültecilere yerleşme izni verdiği gibi bir yanlış kanı uyanmaktadır. Böylece kamuoyunda Türkiye'nin Nazi dönemi gibi en zor bir dönemde bile Yahudilere kucak açtığı vurgulanmakta, dolayısıyla böyle bir hoşgörü atmosferinin hâkim olduğu Türkiye'de anti-semitizmin gelişip serpilmemesinin de eşyanın tabiatı gereği mümkün olmayacağı kuvvetle ifade edilmektedir. Türk fikir dünyasında Türkiye'de anti-semitizmin mevcut olup olmadığı hususundaki hâkim düşüncenin özeti bundan ibarettir. Ancak bu yaygın kanaate rağmen Türkiye'de anti-semitizm mevcuttur ve tarihsel kökenleri Tek Parti dönemine dayanmaktadır.

TEK PARTİ DÖNEMİ

Tek Parti döneminde laik bir ulus-devlet kurmakla meşgul olan Cumhuriyet'in seçkinleri laiklik ilkesine azami önem verdiklerinden toplum içinde İslâmî bir düşünce akımına rastlamak mümkün olmadı, tam aksine İslâmî talepler otoriter bir şekilde denetim altına alındı. Bu nedenle Tek Parti döneminde Yahudilere karşı yürütülen anti-semit yayın ve kampanyalarda rastlanan anti-semit söylemle çok partili demokrasi dönemine geçilmesinin akabinde canlanan İslâmî ve milli-

yetçi kesimlerde rastlanan anti-semit söylem arasında ciddi farklılıklar mevcuttur.

Tek Parti döneminde geçerli olan anti-semitizmde esas itibarıyla iki ana temaya rastlanmaktadır: Yahudilerin iyi Türkçe konuşmamları ve ülkenin ticari faaliyetlerine hâkim olmaları. Kurtuluş Savaşı'ndan çıkmış genç Türkiye'nin en önde gelen hedeflerinden biri iktisadi ve sınıai hayatı canlandırmak, aynı zamanda azınlık unsurundan arındırmak, yani Türkleştirmekti. Tek Parti döneminde Rum nüfusun çoğunluğunun mübadele sonucu Yunanistan'a gönderilmesi, Ermenilerin de 1915 Tehciri ile kıırma uğramaları sonucunda Yahudiler toplumun iktisadi hayatında en görünür azınlık haline geldiler. Bu nedenle Yahudi "tüccar" figürüyle özdeşleşti, popüler mizah ve gündelik basının tepkileri de hep Yahudilere yöneldi. Başta mizah dergileri olmak üzere, dönemin basını Yahudileri bu iki ana fikir etrafında yoğun bir şekilde taciz etti. Karikatürlerin ve fıkraların popüler kültür üzerinde yaratmış olduğu etki gözönünde bulundurulduğunda anti-semit fikriyatın halk nezdinde yaygınlaşmasında mizah basınının oynadığı ihmal edilemez rol daha iyi anlaşılabilir. *Akbaba, Karikatür, Mizah, Şaka* gibi dönemin mizah dergilerinde yer alan Yahudi erkek ve kadınları simgeleyen "Salamon" ve "Rebeka" tiplmelerinde Yahudiler sürekli paraya düşkün, karaborsacı, çocuklarına her şeyden önce kendi maddi çıkarları için çalışmayı öğreten, Türk Hava Kurumu, Kızılay veya Çocuk Esirgeme Kurumu rozetlerini satın elde ettikleri bağışları ceplerine atan, sudan korkan, yılanmayan pis kişiler şeklinde resmedildi. Bu fikriyatın fıkralara da desteklendi. Bu ana fikriyatın çevresinde yer alan bir diğer eleştiri halkası Yahudilerin sürekli bozuk bir şiveyle Türkçe konuşmaları, bu şivelerinden dolayı alay edilmeleri ve sıradan Türk halkı sıkıntı içinde yaşarken onların Beyoğlu ve Taksim civarındaki evlerinde

Türk muhafazakârlığı anti-semit özelliğini uzun süre korumuştur. Tek Parti döneminin Akbaba, Karikatür, Şaka, Mizah gibi mizah dergilerindeki Yahudi tiplmeleri de bu durumun ne kadar için olduğunu göstermektedir.

daha varlıklı ve rahat bir yaşam sürmelerinin vurgulanmasıydı.

Bu dönemin önde gelen anti-semit yazarları, adlarına uzun yıllar boyunca rastlanacak olan, Cevat Rifat Atilhan, Rıza Çavdarlı ve Nihal Atsız'dı. Atilhan yayımlamış olduğu *Sina Cephesinde Yahudi Casuslar*, (Izmir 1933), *Suzi Liberman* (İstanbul 1935) kitaplarıyla Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin cephesinde Yahudi casusluk şebekesi NILL'ye mensup casuslara karşı yapmış olduğu mücadeleleri anlatmış, ancak anti-semit duygularını da şiddetli bir şekilde dile getirmiştir. Bu duygular arasında Hıristiyan anti-semitizmin en önemli teması olan ünlü "kan ıftırası"ndan da söz etmiştir. 1937 yılında yayımladığı *İğneli Fıçı* kitabında, Yahudilerin, Mısır'dan çıkıp hürriyetlerine kavuştukları gün simgeleyen Hamursuz Bayramı sırasında yenilen mayasız ekme-

ğin hazırlanmasında Hıristiyan çocukların kanını karıştırdıklarını yazan Atılhan, 1933 ilâ 1934 yıllarında önce *Inkilâp* daha sonra *Millî Inkilâp* adı altında yayımlandığı olduğu dergide de Nazi Almanyası'ndan esinlenerek Nazi anti-semitizmin bütün temalarını kullanmıştır.

Gerek Atılhan'da gerekse Türkçü/Turancı akımın ideologlarından Nihal Atsız'da rastlanan anti-semit söylemde, bir yandan Yahudilerin Türkleşmemeleri eleştirilirken diğer yandan da ironik olarak, Yahudilerin adlarını Türkleştirmeyip Yahudi kalmaları ve Türkleşmemeleri istenmektedir. Ashında birbiriyle çelişki halinde olan bu iki zıt düşünce esas itibariyle gerek Atılhan'ın ve gerekse Atsız'ın ırkî düşüncelerle hareket edip "Türk" kavra-

mını ırkî anlamda kullanmalarından ve Yahudi asıllı yurttaşları Türk yurttaşı olarak kabul etmemelerinden ileri gelmektedir. Yahudilere karşı yöneltilen onlarca eleştiri okundan bir tanesi Türkçe konuşmamaları olmakla birlikte, esasında ne Atılhan ne de Atsız Yahudilerin Türkleşmelerini istemiştir. Bunun nedeni de, Atılhan ve Atsız'a göre, Yahudilerin Türk ad ve soyadları almaları ve pürüzsüz bir şekilde Türkçe konuşmaları halinde gerçek Türklerden ayırt edilmeleri imkânsız olacağından Yahudiler hedefledikleri gayelerine ulaşıp Türklerin içine ajan gibi sızmayı başarmış olacaklardı. Bu kaygı ileriki yıllarda İslâmî kesimin yazarları tarafından da birçok kere dile getirilecek, Yahudi cemaati nezdinde Türkleşmenin

ideoloğunu üstlenecek, adını da Tekin Alp olarak değiştirecek olan Moiz Kohen özellikle hedef alınıp Tekin Alp "Müslümanların içine sızmış bir Yahudi ajanı" şeklinde takdim edilecektir.

ÇOK PARTİLİ DEMOKRASİ DÖNEMİ

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden hemen sonra başlayan yeni dönemde DP, Tek Parti dönemindeki otoriter uygulamanın altında ezilmiş olan kitlelerin umudu haline geldi. Bundan dolayı da 1950 seçimlerinde büyük bir çoğunlukla iktidara geldi. Bu topluluklar arasında İslâmî duyarlılığı yüksek olan bir kesim de yer aldı. Böylece 1946 yılından itibaren Türkiye'de İslâmî kesimin canlandığı ve

kamusal alanda kendini açıkça ifade etmeye başladığı görüldü. Bu dönemde meydana gelen gelişmeler arasında Türk anti-semitizmini etkileyecek en önemli gelişme İsrail devletinin kuruluşudur. Birleşmiş Milletler'in 1947 yılında Filistin'in bir Yahudi ve Arap devleti şeklinde taksim edilmesine karar vermesi İslâmî ve milliyetçi kesimin vicdanları üzerinde derin bir etki yarattı. Taksim kararından hemen sonra başlayan Arap-Yahudi savaş İslâmî kesime mensup ve ümmet anlayışıyla hareket eden yazarlar tarafından bir Müslüman-Yahudi savaşı olarak kabul edildiğinden bu kesimde anti-semitizm şiddetli bir şekilde canlandı.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte demokrasiye açılan Türkiye'de İs-

lâmcı ve milliyetçi akımlar bir toparlanma, silkinme ve canlanma dönemine girdiler. Bu akımlarda rastlanan anti-semit damarın beslendiği fikirler ise Tek Parti dönemine göre değişiktir. Çok partili demokrasi döneminde, Tek Parti döneminde olduğu gibi Yahudilerin ticarî hayata hâkim oldukları kanaati ve bu kanaatin yarattığı husumet halen mevcuttur, ancak bunun yanı sıra salt İslâmî ve milliyetçi akımlara özgü nedenler de mevcuttur. Bu nedenlerden en önde gelen İslâmî ve milliyetçi kesim tarafından Ulu Hakan diye anılan Sultan II. Abdülhamit'in hal'idir. İslâmî düşünce II. Abdülhamit'in hal'inin bir Yahudi-Mason-Dönme komplosu sonucunda meydana gelmiş olduğuna inanır. Buna kanıt olarak da II. Abdülha-

mit'in Dönme, Mason ve Yahudilerin yoğun bir şekilde yaşadıkları Selânik'te doğan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin üyeleri tarafından tahttan indirilmesi ve hal'i tebliğ eden heyette Yahudi asıllı Selânik mebusu Emanuel Karaso'nun yer almasını gösterir. İslâmcılara göre bu komplo-nun ana nedeni, Theodor Herzl'in Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulması için talep etmiş olduğu toprak ve muhtariyet isteğine Sultan'ın ret cevabı vermiş olmasıdır. Böylece Siyonistler, yani Yahudiler, Osmanlı Devleti'nin yıkılması pahasına, nihai emellerine ulaşmış ve taleplerini kabul etmeyen Sultan'ı tahttan indirmişlerdir. Bu kanaatin hâkim olduğu bir ortamda 14 Mayıs 1948 tarihinde bağımsızlığını ilan eden İsrail Devleti yüzyılın başın-

dan başlamış ve Osmanlı Devleti'nin çöküşüne de yol açan uzun vadeli bir planın başarıya ulaşmış nihai merhalesi olarak kabul görmüştür. Dolayısıyla İsrail devletinin bağımsızlığını ilan etmesi İslami kesimde anti-semitizmin müfrit bir hal almasına yol açmıştır.

Bir diğer neden ise Lozan Barış Antlaşması müzakerelerinde Türk heyetinde yer alan Dr. Rıza Nur'un hatıralarına dayanır. Bu hatırate dayanılarak Lozan Antlaşması ile sonuçlanan barış görüşmelerinde Türk heyetinde müşavir sıfatıyla yer alan Osmanlı Devleti'nin son hahambaşısı Hayim Nahum'un hem İngilizlerle anlaşarak, hem de heyet başkanı İsmet İnönü'yü de etkileyerek hilafetin kaldırılması yolunda Türk heyetinin taahhüt al-

tına girmesine yol açtığı inancıdır. Dr. Rıza Nur'un hatıratında yer alan bu kanaat Nur'un Lozan'a katılan heyette yer almış olmasından ötürü İslami kesim tarafından tarihsel bir gerçek olarak yaygın bir şekilde kabul görmüştür.

Bu sebebin yanı sıra İslamcılarda rastlanan anti-semit oluşumun ikinci nedenini Dönmeler teşkil eder. Kamuoyu Türk-Rum halklarının mübadelesiyle 1924 yılında Selânik'ten Türkiye'ye gelen Dönmelere genellikle "Selânikli" şeklinde atıfta bulunmaktadır. "Selânik" aynı zamanda İslami kesimde son derece olumsuz çağrışımlara yol açan bir kenttir. Bu olumsuz çağrışımların en önemlisi Osmanlı Devleti'nin çöküşünü simgeleyen II. Abdülhamit'in Selânik'te doğan İttihat

ve Terakki Cemiyeti tarafından tahttan indirilmiş olmasıdır. İkinci olumsuz çağrışım Türkiye'de hilafeti lağvedip laikliği yerleştiren ve Selânik'te doğmuş olan Mustafa Kemal'dir. Bu iki olgudan hareketle popüler kültürle beslenmiş olan İslâmî kesimde İslâmî hareketin gelişip serpilmesinin önündeki en büyük engelin Yahudiler ve onların gizli ajanları Dönemeler olduğu kanaati sağlam bir şekilde yer etmiştir. İslâmî hareketin kimi zaman "Selânikli" olarak atıfta bulunduğu Mustafa Kemal'e karşı duyduğu şiddetli husumet de Mustafa Kemal'in Dönme asıllı olduğuna dair İslâmî kesimin popüler kültürüne yerleşmiş inançtan ileri gelmektedir. Bu nedenle İslâmî kesimde açıkça dile getirilmeyen kanaat hilafetin lağvedilişinin ve Cumhuriyet'in kuruluşunun esas itibarıyla Dönmeler yani gizli Yahudiler tarafından tasarlanmış ve başarıya ulaştırılmış bir plan olduğudur. Bu nedenle İslâmî hareket Yahudilere ve Dönmelere karşı derin bir nefret duyar.

Hilafetin Dönmeler ve Yahudilerin etkisi altında lağvedilmiş olduğu inancı Tekin Alp adını almış olan Moiz Kohen'in *Kemalizm* (Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1936) kitabında yer alan "Kahrolsun Şeriat hükümeti" başlıklı bölümden de kaynaklanmaktadır. İslâmcılar Moiz Kohen'in Tekin Alp adını almasını gizli bir Yahudi ajanın İslâm'ı mahvetmek için kılık değiştirmesi olarak anlayıp *Kemalizm* kitabının bu bölümünü de bir Yahudi'nin şeriatı savaş ilanı olarak kabul ettiler.

Anti-semit düşüncenin gelişip serpilmesinde etkili olan bir diğer unsur popüler anti-semit eserlerin gerek İslâmî ve gerekse milliyetçi kesimlerde çok yaygın bir şekilde okunmaları ve ciddi incelemeler olarak itibar görmeleridir. İslâmî kesim ünlü anti-semit ve düzmece *Siyon Önderlerinin Protokolleri* kitabını Yahudi'nin "cihan hâkimiyeti" kurmak için hazırlamış olduğu gerçek bir el kitabı ve belge olarak kabul etti. Bu kabul görme

sonucunda gerek İslâmî ve gerekse milliyetçi kesimlerde sayısız kitap, makale ve gazete yazısında *Siyon Önderlerinin Protokolleri* kaynak olarak kullanıldı.

İslâmî kesimin büyük ölçüde Arap ve İran ülkelerinde yaygın bir şekilde mevcut olan anti-semitizmden de etkilendiği muhakkaktır. Bunun yanı sıra lümpen kesime hitap eden bayağı düzeydeki popüler anti-semit eserler, gene aynı kesime hitap eden bir dönemin *Bugün*, *Babı-ali'de Sabah*, günümüzde ise *Ahit* gibi gazeteler de İslâmî kesimdeki okurları büyük ölçüde etkilediği aşikârdır. Popüler anti-semit eserlerin yazarları arasında Atılhan gerek kitaplarının sayısı ve gerekse anti-semit söyleminin şiddetiyle müstesna bir yer tutar. Atılhan'ın esin kaynağı Arap ve Nazi kaynakları olduğu kadar Amerika'nın aşırı sağına mensup muhtelif yayınlardır. Atılhan geleneğini 1980 ve 90'lı yıllarda gerek kitap ve gerekse *Rönesans* ve *Son Mesaj* gibi dergi ve gazetelerle sürdürmüş olan bir diğer yazar veya yazarlar grubu ise Harun Yahya müstezar adını kullanan ve kamuoyunda "Adnan Hoca" lakabıyla tanınan Adnan Oktar'ın başkanlığına yapmış olduğu Bilim Araştırma Vakfı'dır.

1948 yılında bağımsız bir İsrail Devleti'nin kurulmasının İslâmî vicdan üzerinde yarattığı duyarlılığa *Siyon Önderlerinin Protokolleri* kitabının gerçek bir belge olduğu inancı da eklenince, Yahudiler hakkında olumsuz görüşler besleyen İslâmî kesim Yahudilerin nihai amaçlarının tüm dünyada hâkimiyet kurma olduğuna, başka bir deyimle, Yahudilerin yayılmacı bir vizyona sahip olduklarına kanaat getirdi. İsrail Devleti'nin 1967 ve 1973 yıllarındaki savaşlardan galip çıkması, dahası bu savaşların toprak kazanımıyla sonuçlanması da İsrail'in, *Siyon Önderlerinin Protokolleri*'nde de öngörüldüğü gibi, yayılmacı emeller güttüğü inancının kemikleşmesine yol açtı. Bu inanç *Eski Ahit*'de yer

alan "O günde Rab Abramla ahdedip dedi; Mısır ırmağından büyük ırmağa, Fırat ırmağına kadar bu diyarı senin zürriyetine verdim" (Tekvin, Bap 15, Ayet 18) ayetinin maksatlı bir şekilde yanlış değerlendirilmesiyle, İsrail'in yayılmacı hedefleri arasında Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesinin yer aldığı gibi bir popüler anlayışa da yol açtı. GAP ile ilgilenen yabancı şirketler arasında İsrailli firmaların da yer almaları İsrail Devleti'nin Türkiye üzerindeki yayılmacı emellerin bir diğer tezahürü olarak anlaşıldı. Bundan dolayı popüler İslâmî basında onlarca kez "Yahudiler GAP'a göz diktiler" başlıklı haberler yer aldı.

1990'lı yılların başından itibaren İslâmî kesimde rastlanan yeni bir anti-semit tezahür ise Avrupa ve Amerika'daki Neo-Nazi, faşist ve ırkçı çevrelerde baş gösteren soykırım inkârıdır. Bu fikri savunular İkinci Dünya Savaşı yıllarında Yahudilerin Naziler tarafından soykırıma uğratıldıkları fikrinin Siyonistler tarafından ileri sürülen abartılı bir iddia ve yalan olduğunu savunmaktadırlar. Bu çevrelerin yayımlarını kaynak olarak kullanan Harun Yahya müstear adlı yazarın 1995 yılında yayımlanmış olduğu *Soykırım Yalanı* kitabı İslâmî çevrelerde ciddi ve bilimsel bir araştırma olarak rağbet gördü. Harun Yahya'nın öncülüğünü yaptığı bu akım İslâmî basında da taraftar buldu. Son yıllarda İslâmî basının bir kesiminde soykırımın aslında bir "Siyonist senaryosu" olduğu yolundaki yazılara da artan bir yoğunlukta rastlanmaktadır.

Aslında İslâmî kesimde rastlanan anti-semitizmin esas nedenlerinden biri İsrail Devleti'nin mevcudiyetidir. Atilhan ve ondan sonra yetişmiş olan benzeri popüler anti-semit yazarlar ve gazeteciler İsrail Devleti'nin kuruluşunu "Arapların böğrüne saplanan bir hançer" olarak görmüşlerdir. İslâmî kesimin kayda değer bir kesimi, açıkça dile getirmemesine rağmen,

içten içe İsrail devletinin varlığının sona ermesini arzulamaktadır.

Türk anti-semitizminin düşünce evreninde rastlanan bir diğer tema ise Soğuk Savaş yıllarında ve sağ-sol çatışmalarının yoğun olduğu yetmişli yıllarda paranoya haline gelmiş olan komünizm tehlikesidir. Gerek İslâmî ve gerekse milliyetçi kesimler, Karl Marx'ın Yahudi oluşunu ve 1915 Bolşevik Devrimi'nin içinde Yahudilerin yer almalarını "cihan hâkimiyeti" peşinde koşan Yahudilerin bu amaçla ulaşmak için yaptıkları bir devrim olarak yorumlamışlardır. Bu kanaatin kökleşmesine Atilhan ve benzeri popüler yazarların yayınları kadar Adolf Hitler'in *Mein Kampf*'ının çevirisi olan *Kavgam*'ın Türkiye'de gördüğü rağbet de etkili olmuştur. *Kavgam* bir yerde milliyetçi, ülkücü tabanın ve MHP teşkilâtının bir "el kitabı" haline gelmiştir. *Kavgam*'da yer alan "Yahudi'nin cihan hâkimiyeti amacı", "Komünizmin bir Yahudi doktrini olduğu", "Yahudi-Farmason işbirliği" türünden temalar İslâmî ve milliyetçi kesimde mevcut anti-semit söylemin vazgeçilmez unsurlarıdır.

Türk anti-semitizminin bir diğer özelliği de, istisnalar hariç, Türkiye Yahudilerini doğrudan hedef almamasıdır. İslâmî ve milliyetçi düşünce Türkiye Yahudilerini Türkleşmiş, dolayısıyla "uluslararası Siyonizm"le herhangi bir bağı olmayan Yahudiler olarak görmeyi tercih etmektedir. Dolayısıyla kendilerini anti-semit değil, anti-Siyonist tarif eden İslâmî ve milliyetçi yazarlar kendilerine karşı yöneltilen veya yöneltildiği muhtemel olan "anti-semit" suçlamalarına karşı kendilerinin anti-semit olmayıp anti-Siyonist olduklarını, anti-semitizm yapmadıklarını, Siyonizmi eleştirdiklerini, dolayısıyla bundan dolayı birer Türk yurttaşı ve Siyonizmle hiçbir ilgisi olmaması gereken Türkiye Yahudilerinin üstlerine alınmaması gerektiğini savunmaktadırlar. □